

Odkaz sv. Zdislavy z Lemberka dnešku

Jana Křepelková, DiS.

Bakalářská práce
2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ BRNO

Univerzita Tomáše Bati
Institut mezioborových studií Brno
akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Jana KŘEPELKOVÁ, DiS.**
Osobní číslo: **H118150**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Odkaz sv. Zdislavy z Lemberka dnešku**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v materiálu IMS "Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách" (IMS 2009). Případně podle dalších materiálů, z nichž některé jsou obsaženy v literatuře připojené k tomuto studijnímu textu. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím diplomové práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena:

- na dobu středověku a 13. století,
- na život a dílo sv. Zdislavy, její mravní a duchovní vliv,
- na současný odkaz sv. Zdislavy pro oblast sociální práce, pedagogiky a charitativní činnost.

Součástí práce bude kvantitativní výzkum zaměřený na vědomosti o Zdislavě z Lemberka.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Kadlec, Jaroslav. Přehled českých církevních dějin. 1. díl. Řím: Křesťanská akademie, 1987

Kalista, Zdeněk. Blahoslavená Zdislava z Lemberka. Řím: Křesťanská akademie, 1967

Kolektiv autorů. Zdislava z Lemberka. Ralsko, 1991

Koudelka, Vladimír. Cisterciáci a Čechy V.: Se znamením kříže. Řím: Křesťanská akademie, 1967

Kraus, Blahoslav. Základy sociální pedagogiky. Praha: Portál, 2008

Matoušek, Oldřich a kol. Základy sociální práce. Praha: Portál, 2001

Vedoucí bakalářské práce:

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.

Katedra pedagogiky a psychologie

Datum zadání bakalářské práce:

11. listopadu 2013

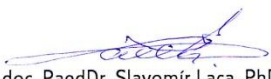
Termín odevzdání bakalářské práce:

30. dubna 2014

V Brně dne 11. listopadu 2013

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.
vedoucí ústavu

doc. PaedDr. Slavomír Láca, Ph.D.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

JANA KŘEPELKOVA'
.....
Jméno, příjmení studenta

V Brně 14.2.2014.....

Jana Křepelkova'
.....
Podpis

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce „Odkaz svaté Zdislavy z Lemberka dnešku“ mapuje vývoj v českých zemích 13. století a události ovlivňující oblast církevní charity, pedagogiky, ošetrovatelství a sociální práce. Práce je zaměřena především na život svaté Zdislavy a její odkaz dnešku v souvislosti se sociální pedagogikou.

Klíčová slova:

Svatá Zdislava, Lemberk, Křižanov, středověk, charita, dominikáni, církev, 13. století, Václav I., církevní školství

ABSTRACT

The bachelor thesis called "The Legacy of Saint Zdislava from Lemberk to Today's Society" describes the development in the Czech lands in the 13th century and events affecting the area of religious charity, education, nursing care and social work. The work is focused primarily on the life of St. Zdislava and her legacy to today's society in the context of social pedagogy.

Keywords:

Saint Zdislava, Lemberk, Krizanov, Middle Ages, Charity, the Dominicans, the Church, 13th century, Vaclav I., religious education

Děkuji doc. PhDr. Miroslavu Jůzlovi, Ph.D. za metodické vedení mé práce, jeho trpělivost, cenné rady a celkový pedagogický přístup, kterého si velmi vážím.

Také děkuji své rodině a přátelům za pomoc a podporu během celého studia.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Jana Křepelková

OBSAH

ÚVOD	8
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 ČEKÉ ZEMĚ VE 13. STOLETÍ	11
1.1 ČEŠTÍ KRÁLOVÉ VE 13. STOLETÍ	11
Václav I.	12
1.2 PEDAGOGIKA, SOCIÁLNÍ PRÁCE A OŠETŘOVATELSKÁ PÉČE VE 13. STOLETÍ	14
Pedagogika ve 13. století.....	14
Sociální práce ve 13. století.....	15
Ošetrovatelská péče ve 13. století	15
1.3 CÍRKEVNÍ CHARITA VE STŘEDOVĚKU	16
2 PANÍ Z LEMBERKA	19
2.1 PŮVOD SVATÉ ZDISLAVY Z LEMBERKA.....	20
2.2 ZÁSLUHY SVATÉ ZDISLAVY Z LEMBERKA.....	23
2.3 KULT SVATÉ ZDISLAVY.....	24
II PRAKTICKÁ ČÁST	27
3 ODKAZ SVATÉ ZDISLAVY Z LEMBERKA DNEŠKU	28
3.1 ORGANIZACE NESOUCÍ ODKAZ SVATÉ ZDISLAVY	29
4 ŠKOLSKÁ ZAŘÍZENÍ A STŘEDISKA VOLNÉHO ČASU ŘÍMSKOKATOLICKÉ CÍRKVE	41
ZÁVĚR	48
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	49
SEZNAM PŘÍLOH	52

ÚVOD

Dnešní doba je natolik uspěchaná, že nemáme příliš možností se zastavit a rozhlédnout se, uvědomit si svou podstatu a nechat se inspirovat historií, která je stále kolem nás a denně se dotýká našich životů a činů. Proto jsem se nechala sama inspirovat při výběru tématu své bakalářské práce krajem, kde v současné době žiji. Nedaleký Křižanov byl rodištěm významné osobnosti svaté Zdislavy z Lemberka.

Samozřejmě může být oponováno, že je tato osobnost více významná pro církev, ovšem já se domnívám, že může být velmi inspirativní i pro dnešní dobu a to nejen pro oblast charity a léčitelství - ovšem ne ve smyslu zaříkávání nebo alternativní medicíny, ale jako racionálně uvažující v diagnostice opřené o letité zkušenosti a znalosti z oblasti farmakologie, tedy tedy spíše ve formě lékařských herbářů (Piřha in Sborník ke svatořečení, 1995). – ale také pro sociální práci a v neposlední řadě také pro pedagogiku. To je ostatně hlavní myšlenka mé práce – jak může současná společnost čerpat z odkazu svaté Zdislavy z Lemberka a v čem se může inspirovat jejími myšlenkami.

Nepochybně je svatá Zdislava významnou osobností českých dějin a proto se v první části své práce věnuji historickým souvislostem doby, ve které svatá Zdislava žila, tedy období středověkého 13. století a především době, kdy na českém trůně vládl přemyslovský král Václav I., kterému zachovali věrnost oba muži Zdislavina života – otec Přibyslav z Křižanova i manžel Havel z Lemberka. Dále ve své bakalářské práci nahlédnu, jaká byla ve 13. stoletím sociální práce, zdravotní péče a jak se vyvíjela pedagogika. Výrazněji se věnuji církevní charitě, která jak v sociální práci, zdravotní péči i pedagogice nastolila směr pozdějšího vývoje těchto odvětví.

Druhá část je věnována původu a životu svaté Zdislavy z Lemberka. Také zde popisují, co vedlo svatou Zdislavu k jejím krokům a činům, jak využila svůj původ a vliv ve prospěch druhých, potřebných a společně se svým mužem budovali instituce (církevní), které nesou svou důležitost a historickou hodnotu i v dnešních dnech. Nedílnou součástí

této kapitoly je také popis úcty k paní Zdislavě, vznik kultu a později blahoslavení a svatořečení.

Na to navazují třetí, praktická část, ve které se zabývám církevními institucemi nesoucí myšlenky jak sv. Zdislavy, u kterých lze také nalézt provázanost s oblastí sociální pedagogiky a poslední čtvrtá část nese odkazy ke školským zařízením a střediskům volného času římskokatolické církve.

Cílem bakalářské práce je nejen seznámit čtenáře s „Paní svatého života“, ale také poukázat v čem je odkaz svaté Zdislavy přínosným pro sociální pedagogiku a jak se s tímto oborem provázán.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 ČEKÉ ZEMĚ VE 13. STOLETÍ

Svatá Zdislava z Lemberka žila ve 13. století, což bylo pro naši historii významné období. V této kapitole chci přiblížit, jaká byla na českém území politická situace a jaké události dějin ovlivnili tehdejší život.

České království vzniklo povýšením Českého knížectví na království. Do roku 1918 to pak byl plný oficiální název Čech. Třinácté století v českých zemích, zvláště v jeho první polovině, bylo obdobím velice dynamickým jak politicky, ekonomicky i kulturně. Tehdy přispěla řada jevů k výrazným změnám české země doslova od základů. Nejen změny v podobě české krajiny, v níž vznikaly nové vsi, staré osady často zanikaly, docházelo k rozrůstání měst. Rozvíjelo se hornictví, těžilo se hlavně stříbro především v Jihlavě, Kutné Hoře a v Příbrami a také jiné kovy. Bohatství českých panovníků tak plynulo právě z těžby a zpracování stříbrných rud i z ražby mincí. Díky těžbě drahých kovů začala vzrůstat také moc českých panovníků. S hornictvím a hutnictvím pak souvisí i kolonizace a vznik nových měst. (Charvát, 2007)

Přemyslovci byli první z historicky prokázaných českých knížat. Byla to také původem první a jediná česká panovnická dynastie. Podle pověstí z Kosmovy kroniky, byl prvním členem této dynastie Přemysl Oráč, který se oženil s dcerou Kroka, Libuší. Po něm následovala bájná knížata: Nezamysl, Mnata, Vojen, Vnislav, Křesomysl, Neklan a Hostivít. Prvním historicky doloženým knížetem byl Bořivoj I. (Třeštík, 1997)

1.1 Čeští králové ve 13. století

Královský titul jako první získal kníže Vratislav II. (jako král Vratislav I.), a to v roce 1085. Druhým z Přemyslovských králů byl Vladislav II. (králem od roku 1158 jako Vladislav I.). Oba panovníci ovšem získali královskou hodnost pouze pro svou osobu, tedy bez nároku na dědičný titul. Knížecí moc však upadala zvláště v poslední čtvrtině 12. století, protože docházelo k rychlému střídání Přemyslovců na českém trůně, často za pomoci německých panovníků a také zásahů do českých poměrů ze strany říše římské. Vladislavův královský titul byl již možná dědičný, ale jeho synové jej neudrželi. Dědičnost

titulu zajistil svou obratnou diplomacií teprve Přemysl Otakar I., jako třetí král český. Uznání dědického královského titulu německým králem Filipem Švábským roku 1198 oficiálně vzniklo české království. Roku 1204 české království potvrdil i císař Ota IV a papež Inocenc III. a nakonec i Zlatá bula sicilská roku 1212. Zlatá bula sicilská získaná Přemyslem Otakarem I. za pomoc Fridrichu Štaufovi k dosažení císařského titulu Svaté Římské říše, zaručovala Čechám různá privilegia v rámci říše. Jednalo se ovšem už spíše o potvrzení stavu věcí, protože vládou Přemysla Otakara I. se království české, které bylo bráno jako okrajová část Evropy, proměnilo ve skutečnou velmoc středu Evropy. Třinácté století se neslo ve znamení silných panovníků: Přemysl Otakar I., Václav I., Přemysl Otakar II. a Václav II. Během 13. století došlo k výraznému ekonomickému, politickému i kulturnímu rozvoji českých zemí. (Fiala, 1965)

Václav I.

V době, kdy žila svatá Zdislava z Lemberka, vládl českým zemím král Přemysl Otakar I. a následně jeho syn Václav I., kterému se v následující podkapitole budu blíže věnovat.

Z druhého manželství Přemysla Otakara I. s Konstancí Uherskou se narodil roku 1205 Václav, čtvrtý český král. Václav měl několik sourozenců – ať už vlastních, tak nevlastních. Václavovými sestrami byly Anežka Přemyslovna – později svatá Anežka Česká¹, polská kněžna Anna Lehnická a korutanská vévodkyně Judita; jeho bratři byli moravskými markrabaty, nejdříve Vladislav a poté Přemysl. Otec Přemysl Otakar I. zasnoubil Václava I. již v jeho dvou letech s asi pětiletou dcerou římského krále Filipa Švábského ze Štaufů. Sňatek se uskutečnil roku 1224 a Kunhuta Štaufská byla jeho jedinou ženou, s níž měl pět dětí. Dospělosti se ovšem dožili čtyři potomci. Václav I. vládl v letech 1230-1253 a stal se králem již za života a panování svého otce Přemysla Otakara I. Starý král zařídil titul pro svého syna Václava I. velmi promyšleně – tehdy totiž krále

¹ **Svatá Anežka Česká** – narodila se mezi roky 1205 a 1211 a zemřela 1282, byla zakladatelka kláštera minoritů a klarisek Na Františku v Praze, špitálu a řádu křížovníků s červenou hvězdou. Anežka se dožila nejvyššího věku ze svých sourozenců a přežila i smrt svého synovce Přemysla Otakara II. na Moravském poli roku 1278. Blahořečena byla roku 1874 papežem Piem IX a svatořečena 12. listopadu 1989 papežem Janem Pavlem II. (Polc, 1988)

volila jediné šlechta a tak jej nechal navrhnout jako budoucího krále, což se podařilo. V únoru roku 1228 došlo na Pražském hradě ke korunovaci Václava I. a jeho ženy Kunhuty. Do roku 1230, kdy nastoupil samostatnou vládu (po smrti otce), se tituloval jako „mladší král“. Jako král byl Václav I. velice pevný. Spory, které českými zeměmi neustále otřásaly, ustával a díky své výborné orientaci v mezinárodních vztazích dokázal dosahovat svých cílů. Po celou dobu jeho panování neustále probíhaly spory mezi papežstvím a císařstvím. Václav I., podobně jako jiní evropští suveréni, přecházel od jedné strany ke druhé, a od každé z nich si sliboval zisky. Ve 13. století Evropu ohrožovaly nájezdy Mongolských kmenů, sjednocené Čingischánem. Václav I. však rozhodně nepodceňoval nebezpečí nájezdu „Tatarů“ a energicky chystal obranu. Ovšem nájezdníků byla velká přesila a těžko se jim dalo bránit a odolávat. Štěstím pro celou Evropu bylo, že zemřel mongolský chán Ogedej a tak začátkem roku 1242 asijské nájezdníky odtáhli zpět na východ. (Marková in Ryantová a kol., 2008)

Na Václavově dvoře se setkáváme jak s předními šlechtici, preláty, úředníky a dalšími služebníky. Mezi šlechtici to byly rody vyskytující se v panovníkově okolí již v několikáté generaci. Můžeme jmenovat severočeské Markvartice, tehdy zastupované manželem svaté Zdislavy - Havlem z Lemberka a jeho bratrem Jaroslavem. Král Václav I. byl vášnivý lovec a na jednom ze svých nesčetných honů přišel o levé oko. Odtud přívlastek „Jednooký král“. Lovy se mu bohužel staly osudnými. Při posledním lovu nečekaně zemřel v Počaplech u Berouna (nyní Králův Dvůr). Někteří z panovníkova okolí byli s Václavem I. častěji (zvláště na lovech) a měli alespoň podle názoru ostatních na krále větší vliv než druzí, kteří spíše vykonávali své úřady v Praze. Těm se zdálo, že zanedbává své vladařské povinnosti a odpřísáhli věrnost ctižádostivému Václavovu synu Přemyslovi. Když ale nastávala krize, dokázal se Václav I. vzchopit a téměř prohraný zápas dovést k vítězství. Byl také ovlivňován ženami svého života. Mezi manželkou Kunhutou a matkou Konstancií byla pro Václava I. nejdůležitější jeho sestra Anežka. Choval k ní vřelé city a nedokázal jí odepřít, co si přála. (Marková in Ryantová a kol., 2008)

Jak dnes můžeme hodnotit osobnost Václava I.? Stál sice mezi dvěma výraznými osobnostmi: mezi otcem Přemyslem Otakarem I. a synem Přemyslem Otakarem II., králem

železným a zlatým. Ovšem i přes to měl Václav I. vlastní, výraznou tvář a patřil do řady silných českých panovníků 13. století. (Marková in Ryantová a kol., 2008)

1.2 Pedagogika, sociální práce a ošetrovatelská péče ve 13. století

Odkazy na svatou Zdislavu nalezneme v mnohé literatuře zaměřené především na ošetrovatelskou péči. Její život a činy však byli jistě inspirativní i pro další obory jako je pedagogika a sociální práce, které byly blíže formovány až v pozdějším období. Tato podkapitola přibližuje, jak ve středověku, zvláště pak v období 13. století, se v českých zemích tato odvětví vyvíjela.

Pedagogika ve 13. století

Pomáhání je jedna z altruistických potřeb člověka a jejím základem je nezištná láska k bližnímu a to bez nároků na odměnu. Z toho vychází i základní pilíř křesťanské etikety. (Kraus, 2008).

Ve středověku je pedagogika ovlivněna obdobím scholastiky a hlavní slovo i v denním životě měla křesťanská víra. Tomáš Aquinský, katolický filosof a teolog scholastické tradice, považuje chudobu jako nutný výraz společenského pořádku a všichni nemajetní jsou povinni pracovat. (Kraus, 2008)

Školy středověku byly církevní. Feudální společnost a rozdělení společnosti na jednotlivé stavy jako byla šlechta, duchovenstvo, měšťané a poddaní se projevilo jak v životě jednotlivých stavů, tak i v pojetí výchovy. Rozdíly ve výchově byly podstatné a pouze křesťanství tvořilo ústřední článek každého výchovného působení. Církevní školy byly prvně zaměřeny na přípravu svých kněží a teprve později sloužily i mládeži převážně šlechtického původu. Školy vznikaly od 6. století při kláštorech z iniciativy řeholních a mnišských řádů jako byli dominikáni, františkáni, cisterciáci, benediktýni apod. Mniši vedle svých povinností k víře, věnování se zemědělství, vědě a řemeslům vedli vyučování mládeže, kde dávali všeobecné poučení o základech křesťanské víry, učili se náboženské texty, motlitby, zpívaly žalmy, učili se číst, psát a počítat – tzv. sedmero

svobodných umění², a to v duchu náboženského středověku, že vše slouží církvi. (Jůzl, 2010).

Sociální práce ve 13. století

Tomáš Aquinský, ovlivněn Aristotelem, přidává k antickým občanským ctnostem i víru, konkrétně tedy křesťanskou víru, naději a lásku. Člověk má svobodnou vůli, možnost rozhodovat se a je tak jen na něm, jakou cestu zvolí, kudy se svým životem vydá. Oproti zvířatům má člověk rozum, ovšem jen ve spolupráci s ostatními lidmi dokáže velké věci, těžké úkoly. Pro poznání všeho potřebného se musí od druhých také přiučit a k tomu sdílení jim slouží řeč. A to dokazuje, že pro člověka je přirozené žít v pospolitosti a být podřízen Hospodinovi a králi, jemuž moc plyne od Boha. Kdo pomáhá potřebným, koná jako král a zaslouží tak Boží odměny a chvály. Král má být svým poddaným příkladem, konat dobro, být dobrotivý, pečovat o svůj lid a jeho ctnostné chování a zajistit jim dostatečné hmotné statky. Z královské pokladny by měli panovníci přispívat na potřebné – sirotky, vdovy, chudé, poutníky. Odkazuje se na Aristotela, že vztah mezi panovníkem a poddaným by měl být podobný jako vztah rodiče k dítěti nebo k péči pastýře o stádo. Podporuje almužny a doporučuje králům zakládat špitály pro chudé a to nejen pro křesťany, ale i pro pohany, protože i pohané zakládali špitály. (Matoušek, 2001)

Ošetrovatelská péče ve 13. století

Významnou (a snad i nejvýznamnější) postavou českého ošetrovatelství byla bezesporu Anežka Přemyslovna - později svatá Anežka Česká, která společně se svým bratrem králem Václavem I., založila špitál na Starém městě v Praze v roce 1232. Později byl rozšířen podle svaté řehole svatého Augustina na mužský řád špitální a rytířský řád

² **Sedmero svobodných umění** (*Septem artes liberales*) systém navrhl Martianus Capella jako základ středověkého vzdělávání, kde šlo o souhrn předmětů všeobecného vzdělání ve středověku. Skládá se ze dvou stupňů: trivium (gramatika, rétorika, dialektika) a quadrivium (aritmetika, geometrie, astronomie, hudba). (Němec in Ottův slovník naučný, heslo Artes liberales).

křížovníků s červenou hvězdou³. Jedná se o jediný, původem český řeholní řád. Zajímavostí je, že členy směli být pouze Češi a to rodem po otci i po matce. O dva roky později svatá Anežka opět se svým bratrem založila nový klášter žen a mužů řehole sv. Františka, známý jako „Na Františku“. Tyto řehole byly později nazývány jako „klarisky“ a „minorité“. (Soukupová, 2011) Stavbu kláštera osobně vedla i z důvodu, že zde současně budovali královské mauzoleum. Svatá Anežka Česká se klariskám stala první představenou (abatyší) a dožila se úctyhodných 71 let. (Jirásko, 1991).

Ve své době nebyla ale jediná, protože i svatá Zdislava z Lemberka vnesla do oblasti ošetrovatelství svůj díl. Počátky ošetrovatelství jsou spojeny se šířením křesťanské víry. Jednalo se zejména o charitativní činnost při kláštorech. Vznikaly první špitály, které byly velmi malé, jen s několika lůžky a poskytovaly chudým, nemocným a trpícím křesťanskou pomoc bližnímu. Odtud byly položeny základy klášterní medicíny a péče o nemocné a trpící. Členové řádu skládali slib, že budou žít v chudobě a dobrovolně se vzdají darů a majetků ve prospěch řádu. Často se členy řádů stávali i šlechtici - stejně jako se členkou dominikánského řádu stala i svatá Zdislava. (Kutnohorská, 2010)

1.3 Církevní charita ve středověku

Od počátků středověku byla církev ručitelem spravedlnosti, míru a pořádku, rozdávání almužen a péče o chudé a nemocné ve městech i na venkově. Církev si byla vědoma nestability ve společnosti vlivem germánských nájezdů a tak křesťanské náboženství bylo jedinou funkční strukturou společnosti, která svými směrnicemi odpovídala na specifické problémy společnosti. Samozřejmě tak církev i značně bohatla. Ale i přesto byla nejméně čtvrtina statků nebo církevních důchodů zákonem určena pro chudé, nemocné, sirotky, vdovy a malomocné. Například kněží v Galii se řídili zákonem církevního sněmu z Rennes, který hlásal: „*Cokoli vlastní klerici, je chudých.*“. (Vašek, 1941, s. 54).

³ **Křížovníci s červenou hvězdou** (*Ordo militaris Crucigerorum cum rubea stella*) – řehole sv. Augustýna, založený roku 1233 sv. Anežkou Přemyslovnou (Českou), hlavním posláním byla špitální činnost a duchovní správa na svěřených farách. Největší rozkvět dosáhli za doby Karla IV., kdy řád spravoval na 60 špitálů, farních kostelů na českém a uherském území. Znak řádu je osmihrotý kříž v černém poli a pod ním šesticípá červená hvězda. (Jirásko, 1991)

Do organizování dobročinnosti se zapojují nejen církevní instituce jako kláštery a biskupství, ale také hrady pánů se stávají středisky sociální pomoci. „*Obecně můžeme říct, že nebylo liturgické činnosti a hlavně pobožnosti, při nichž by se neprojevovala starost o potřeby bližních a chudých a snaha jim pomoci. Středověk byl dokonce dobou intenzivního kolektivního života i ve venkovských farnostech. Podle vzoru německých cechů se pokřesťanštěné vesnice organizovali v bratrstva, kde se přední činitelé scházeli jak k projednávání otázek společného zájmu, tak i k řešení problémů vyvolaných bídou.*“ (Messina, 2001, s. 80). Pro chudé se na mnoha místech staly kláštery jedinými útočišti. Řeholní řády své poslání vykonávali s nejvyšším vypětím a plni idealismu. Kláštery obývali řeholní ošetřovatelé a ošetřovatelky a žili velmi skromně a v odříkávání, aby zůstalo více pro chudé a potřebné. (Vašek, 1941). „*Nejméně třetina desátku šla do pokladen na výživu chudých.*“ (Messina, 2001, s. 80).

Církevní řády na českém území začínají působit v poslední třetině 10. století. Byla to doba, kdy se v silně pohanském prostředí přemyslovských Čech začalo výrazně šířit křesťanství. Nejstarší řeholní instituce vůbec, založena současně s pražským biskupstvím roku 973 na Pražském hradě při kostele sv. Jiří byl klášter benediktinek. První členky byly řeholnice z Říma, které brzy mezi sebe přijaly i příslušnice z domácích panovnických rodin a dalších rodů. Ve 12. století kláštery zakládají stále častěji představitelé vyšší šlechty. Konventy tak byly výrazně bohaté, jelikož získaly četné pozemky, často i celé vesnice a vybavení, poddané a finanční obnosy. Následné 13. století české země zaznamenaly největší rozmach řeholních institucí v období feudalismu. (Jirásko, 1991)

Rytířské řády, inspirovány řeholí sv. Benedikta začaly vznikat v období mezi 11. a 13. století. Nejdříve bránili feudální pány a poté byli prostředkem k udržení církevního pořádku, spravedlnosti a podpory chudých a ochranou církve. Ostatně je rytířskou ctí chránit bezbranné. Špitální řády zakládaly nemocnice, často velice technicky vyspělé. Při papežských cestách sloužili také jako ambulantní služba. (Messina, 2005).

Jak popisuje Rosario Messina, „*bliženská láska*“ dostává ve 12. století nový rozměr. Stále více se zapojují laici a sami iniciativně zakládají nejrůznější zařízení, od sirotčinců až po útulky pro prostitutky, ústavy pro malomocné až po nemocnice. Vznik bratrstev tak vede ke znovuobjevení Kristova lidství, které je společné jak pro laiky tak pro duchovní. „*Úcta ke Kristovu lidství nechyběla už ve starověké církvi, ale u svatého Bernarda z Clairvaux a ještě intenzivněji u svatého Františka z Assisi je ztotožňování chudých a nemocných s Kristem ještě dramatičtější.*“ (Messina, 2005, s. 89). Díky tomuto pohledu víry se podařilo sloučit kontemplativní život s aktivním. Iniciativa laiků vede k specializaci charitativních služeb podle potřeb a díky tomu se kvalita začíná zlepšovat, stejně jako hygiena (výstavba lázní) a strava je již na vyšší úrovni (maso, zelenina, ryby a obiloviny, které se tehdy objevovaly pouze na stolech zámožných lidí). (Messina, 2005).

Péče církve byla vždy dopřávána i malomocným (nemocní leprou). Péči o ně obstarávaly většinou mužské řády. Pro zajímavost lze uvést, že leprosárií (zařízení pro izolaci malomocných od ostatního obyvatelstva, z důvodů možné šíření nákazy) bylo v té době jen ve Francii na 2000 a v celém křesťanském světě dokonce až 19 000. Díky přísnému přístupu k této nemoci a organizovanosti leprosárií se podařilo lepru v 16. století vyhladit. Ovšem další morové nákazy, malárie, tyfus, neštovice, spalničky či záškrť byly ve středověku velkým problémem. Vznikaly tak „lazarety“, kde byli pacienti opět v izolaci od ostatního obyvatelstva. Lazarety byly často na ostrovech obklopeny mořem nebo řekou či vodním příkopem. (Messina, 2005).

Na situaci ve společnosti odpovídají svými vznikly nové řády, jako například Řád svatého Ducha (*Ordo Sancti Spiritus*). Věnovali se především péči o nemocné ve špitálech. Do českých zemí přišli zejména na Moravu a Slezsko po polovině 13. století. Významné špitály byly například v Litovli u svatého Josefa, v Olomouci, v Brně a Telči, dále pak na Slezsku – Vratislav, Hlohov, Boleslav atd. Všechny řádové domy pak v 16. století zanikly. (Jirásko, 1991).

2 PANÍ Z LEMBERKA

Obraz českých dějin se může často zdát jednostranný, ač pevně zakotvený v lidech bez rozdílu věku a vzdělání. Jméno Zdislavy z Lemberka by zřejmě ale nebylo tím, které by znal každý. Také P. Ambrož Svatoš, provinciál dominikánů v českých zemích, se domnívá, že mnoho katolíků o ní ví spíše jen málo. „*Zdislava z Lemberka spolu s Anežkou Přemyslovnou vytváří skvělé souhvězdí na nebi české gotické spirituality. Souhvězdí, které s nemenší intenzitou září i dnešnímu světu.*“ (Svatoš, 1970, s. 5). Dnes můžeme ve svaté Zdislavě vidět vzor křesťanské manželky a matky a zároveň velikou pomocnici v péči o nemocné, chudé a potřebné. Petr Piřha mluví o svaté Zdislavě jako o jedné z nejdůležitějších svetic v našich kulturních dějinách, i když nehrála žádnou významnou roli v politických dějinách. Vidí ji ale jako ctnostnou ženu, která se stala svatou pro svůj příkladný rodinný život a službu druhým, potřebným. (Piřha, Sborník ke svatořečení, 1995).

Svatá Zdislava z Lemberka byla šlechtického původu a stala se po boku svého muže Havla z Lemberka, mocného velmože, který byl v přímých službách tehdejšího panovníka českých zemí **Václava I.**⁴, hradní paní. Přesto ji neuspokojil běžný životní styl šlechtičny (měla přístup ke dvoru a k samé české královně) a chtěla ze svého života udělat víc. Obrátila se tedy více na cestu řehole, sympatizovala s tehdejší filozofií dominikánů a františkánů. Svatoš Ambrož ve své publikaci hovoří o „**aggiornamento**⁵ 13. století“, čímž bylo ono nové duchovní proudění tehdejší doby a ona se pro něj plně angažovala. Z citace 31. článku konstituce II. vatikánského sněmu O církvi: „*Ze zvláštního povolání laiků však vyplývá povinnost, aby hledali Boží království při práci na časných hodnotách, usměrňující je podle vůle Boží. Žijí ve světě, tj. ve všech světských povoláních a činnostech, a jejich život je jakoby protkán obvyklými podmínkami rodinného a společenského života. A právě v tomto prostředí jsou povoláni od Boha, aby vykonávali své povinnosti v duchu evangelia a tímto způsobem se podíleli — jako kvas, který pracuje*

⁴ **Václav I.** (1205 – 1253), zvaný též Jednooký, byl čtvrtý český král z rodu Přemyslovců, druhorozený syn Přemysla Otakara I. a jeho druhé manželky Konstancie Uherské. (Marková, s. 95-101)

⁵ *aggiornamento* - z latiny, znamená **aktualizace**

uvnitř — na posvěcení světa, že druhým lidem hlásají Krista především svědectvím svého života a žářem své víry, naděje a lásky. Jim hlavně je svěřen úkol, aby časné hodnoty, s kterými jsou v těsném styku, tak osvěcovali a uspořádali, aby se dály a rostly podle vůle Kristovy a sloužily ke chvále Stvořitele a Vykupitele.“ (Svatoš, 1970, s. 19-20). Zdislava se tímto ideálem řídila. Věnovala se svým každodenním povinnostem matky, manželky a svůj šlechtický titul nebrala jako privilegium, ale jako závazný příslib služby druhým a potřebným. (Svatoš, 1970).

2.1 Původ svaté Zdislavy z Lemberka

Zdislavino rodiště nalezneme na Českomoravské vysočině u města Žďáru poblíž Velkého Meziříčí, v městysi Křižanov se zámkem. Přesné datum jejího narození neznáme, narodila se někdy po roce 1220. Byla to dcera značně zámožných rodičů - pana Přibyslava a paní Sibyly – osob vzdělaných a velmi zbožných. Zdislava byla prvorozená a měla mladší sourozence, tři sestry Eufemii, Elišku, Libuši a bratra Petra. O této křižanovské rodině je mnoho zaznamenáno ve žďárské kronice. (Svatoš, 1970).

Zdislava vyrůstala na křižanovském hradě a četné návštěvy vážených šlechticů jistě přispívaly k jejímu rozhledu nejen v politické, ale především v oblasti církevní, tedy i duchovní. Její rodiče spolupracovali s několika řády, a tak měli nejnovější zprávy nejen z Říma, ale i z říšských center. To vše přispívalo Zdislavě k pečlivému vychování. Vzdělání se ve středověku dostávalo téměř výlučně jen osobám duchovního stavu a pouze mužům. Výjimkou však byla výchova dívek urozeného stavu v kláštrech. Zdislava byla velmi pokorná, zbožná a měla sklony k poustevničení. (Vlček, 1995). Často se sama vytrácela z hradu a procházela se v okolních lesích, kde se oddávala modlitbám. (Svatoš, 1970). Zřejmě i na základě těchto jejích poustevních toulek vznikla legenda spjatá s místem zvaná **Svatá hora**⁶.

⁶ **Svatá u Kadolce, přesněji Svatá hora** (679,3 m n. m.) mezi Křižanovem a Osovou Bitýškou. Vypráví se, že svatá Zdislava putovala na tento kopec a modlila se tu. Jednou zde prý zachránila uhlířovu dceru před medvědem - s pomocí křížku ze dvou klacíků se statečně medvědovi postavila a bránila onu dívku, než její muži, kteří dívky hledali, pomocí meče a oštěpu přemohli. (http://www.farnost-krizanov.mzf.cz/?page_id=65, cit. 23. 4. 2014)

Zdislavin otec, pan Přibyslav, byl významnou moravskou osobností a zastával důležité úřady českého království. Byl důvěrníkem ve službách krále Václava I. Jako hejtman velel pohraniční strážci a měl za úkol střežit zemský hvozď na českomoravské hranici. (Vlček, 1995). V Brně působil jako purkrabí a byl správcem brněnského hradu. Také byl kastelánem na hradě Veverčí, severozápadně od Brna. Patřila mu velká část Moravy, hlavně oblasti na Českomoravské vysočině. Své stálé sídlo měl však v Křižanově, kde si vybudoval hrad. Ze žďárské kroniky se dovídáme, že pan Přibyslav „byl zevně rytířem, v nitru však mnichem“. Velmi totiž podporoval kláštery a jejich obyvatele a nejvíce si oblíbil cisterciácký řád. Cisterciáckým Mnichům chtěl postavit ve Žďáře kostel a klášter ke cti Panny Marie, ale dílo už nestihl uskutečnit. Brněnským minoritům daroval mnohé statky, a když roku 1251 zemřel, byl pochován v jejich kostele sv. Janů. *„Celý svůj život prožil ve službě Bohu, v povinnostech svých úřadů, v oddanosti králi, v péči o rodinu a jako pravý křesťan nikdy nezapomínal na potřeby svých bližních.“* (Svatoš, 1970, s. 7).

Matka Zdislavy, paní Sibyla, byla dvorní dáma princezny Kunhuty, dcery Filipa Švábského, kterou za ženu pojal Václav I., syn Přemysla Otakar I. Paní Sibyla pocházela z dolnoitalských normanských držav, kulturně ovlivněna prvky Byzance, k níž byla rodem poutána. V Čechách byla provdána celkem třikrát. Pan Přibyslav byl jejím druhým manželem. (Vlček, 1995). Byla to krásná žena jižního typu, byla vzdělaná a zbožná. Pan Přibyslav si ji vzal za manželku jako mladou vdovu po zemřelém velmoži Bohušovi. Zcela jistě se poznali na pražském královském dvoře, kde často Přibyslav pobýval. Svatba se uskutečnila kolem r. 1220 a paní Sibyla se pak přestěhovala za svým mužem na Moravu do Křižanova. Stejně jako Přibyslav i paní Sibyla se velmi věnovala klášterům. S královnou Kunhutou podporovala např. dominikánský klášter rozjímavých sester v Brně, založený roku 1239. Zvláště měl v oblibě Žďárský klášter, kterému věnovala vzácně vypracovanou bibli. Třetí Sibylin manžel byl pan Jindřich, kastelán žitavský, předek Ronovců. Poté, co paní Sibyla ovdověla potřetí, zůstala ve Žďáře společně se svou dcerou, paní Eufemií, která byla také vdovou. Žili jako poustevnice v malých domcích vedle

Kolem svátku svaté Zdislavy (30. května) probíhá v Křižanově pouť. Před ní v sobotním podvečeru putují mladí i staří pěšky na Svatou a po cestě si dělají křížky z nalezených kousků dřeva. Pout' vrcholí bohoslužbou ke cti svaté Zdislavy, slavné místní rodačky a patronky rodin.

cisterciáckého kláštera, kde vyšívali a pečovali o kostelní roucha. Paní Sibyla zemřela roku 1262 a byla pochována ve žďárském klášterním chrámu. (Svatoš, 1970).

Jako velmi mladou, asi patnáctiletou, ji pojal za svou choť pan Havel z Jablonného, z rodu Markvartovců. Po svatbě s ním odešla do severních Čech na jeho hrad **Lemberk**⁷ u Jablonného v Podještědí. (Svatoš, 1970). Pan Havel byl syn děčínského purkrabího Markvarta a byl jedním z mála šlechticů, kteří nezradili legitimního krále Václava a pomohli mu udržet si vládu. Prameny uvádí, že byl zdatným bojovníkem, ale také dostatečně politicky uvědomělý. Jeho jméno se objevuje na řadě donačních listin klášterům v Čechách. Provázel krále a v listinách byl uváděn jako svědek. (Vlček, 1995).

Pan Havel byl příznivcem dominikánského řádu⁸ stejně jako paní Zdislava. *„Není také bez zajímavosti, že pan Havel měl účast i na díle Anežky Přemyslovny v Praze Na Františku. Můžeme se právem domnívat, že se obě svaté ženy - Zdislava a Anežka - osobně znaly. Havel z Lemberka býval dříve líčen jako muž hrubý a ke své ženě Zdislavě dokonce krutý. Měl v sobě jistě drsnost bojovníka a rázné vystupování mocného velmože. Jeho činnost v přímých službách panovníka, znalost cizího kulturního prostředí a smysl pro nové myšlenky, jejichž nositeli byly nové řády, které podporoval, opravňují nás však k přesvědčení, že se ke své ženě choval jako pravý křesťanský rytíř. Projevoval jí nejen úctu a lásku, ale měl i plné pochopení pro její úsilí. Bez jeho pomoci by paní Zdislava stěží realizovala dílo své dobročinnosti. Nové historické poznatky pana Havla rehabilitovaly.“* (Svatoš, 1970, s. 11-12).

Život paní Zdislavy na hradě Lemberku v severních Čechách jako hradní paní a světice byl plný křesťanské víry, naděje a lásky. Plnila společenské povinnosti svého stavu a přitom se pečlivě starala o svou rodinu. Porodila čtyři děti: Havla, Markétu, Jaroslava a Zdislava. Nejstarší Havel byl důstojným nástupcem svého otce a mezi českými velmoži zaujal přední

⁷ Hrad **Lemberk** – původně Löwenberg (ve štítě nosil znak Markvarticů – lva), založený panem Havlem kolem roku 1214. (Svatoš, 1970).

⁸ **Dominikáni** (*Ordo Fratrum Praedicatorum*) – řehole sv. Augustina, řád založený sv. Dominikem roku 1216. Hlavním posláním byla studijní, misijní a kazatelská činnost. Do Čech přišli v roce 1226. (Jirásko, 1991).

místo ve společnosti. I další synové dosáhli významného postavení v českém království. (Svatoš, 1970).

2.2 Zásluhy svaté Zdislavy z Lemberka

Společně s manželem Havlem paní Zdislava postavila v městě Jablonném chrám svátého Vavřince s klášteřem pro dominikánský řád. Později do tohoto řádu paní Zdislava i vstoupila jako laická spolupracovnice. (Svatoš, 1970). *„Při tomto klášteře budují špitál, ležící na důležité cestě z Čech do Slezska. Zvěsti o jejím milosrdenství, dobročinnosti a jejích léčebných úspěších se šířily celou zemí.“* (Vlček, 1995, s. 223).

Pan Svatoš v souvislosti s její oddaností k víře, milosrdenství a dobročinností o ní ve své knize hovoří jako o „Matce chudých“: *„Ač byla vznešenou hradní paní, přece s radostí často navštěvovala chudé, v nichž viděla očima víry samotného Ježíše Krista. Nepatřila k těm křesťanům, kteří si myslí, že milují Boha, ale před lidmi svá srdce uzavírají. Naopak. Zákon bliženské lásky byl jejím denním programem, neboť pochopila a prožila evangelium - radostné poselství Kristovy lásky.“* (Svatoš, 1970, s. 13). V kronice Dalimilově čteme: *„Pět mrtvých boží mocí vzkřísila, mnoha slepým zrak vrátila, chromých a malomocných mnoho uzdravila a nad jinými ubohými veliké divy činila.“* (Dalimil 87, 5). (Svatoš, 1970). To ovšem nemusí být nutně myšleno jako nadpřirozené divy. Mohlo samozřejmě jít o klinickou smrt, záněty a další oční onemocnění, pomáhala léčit vředy, napravovat zlomeniny. Byla vskutku znalá léčivých bylin a dokázala je správně používat. (Piřha in Sborník ke svatořečení, 1995).

Paní Zdislava byla dle antropologických nálezů ženou křehkou, drobnou, přesto měla sílu a odhodlání osobně při stavbě chrámu a kláštera přiložit ruku k dílu a i přes své postavení šlechtičny nosila kameny a cihly. Byla silná i morálně a odolávala kazatelským slovem náporu násilí v pohraničním pásmu jako Ivce – takto jí líčí ve svém historickém románu „V erbu Ivce“ Alena Vrbová. (Vrbová in Sborník ke svatořečení, 1995)

Je třeba ještě vysvětlit označení „paní“ Zdislava. Toto pojmenování používá ve své kronice Dalimil a vyjadřuje tím ženský protějšek ke slovu rytíř. *„Paní byla žena, která svobodně vládla svým statkem, žena, která měla autoritu, ale současně i neoddělitelnou*

zodpovědnost. Stává se proto vedle muže hlavou rodiny. Mimo své povinnosti rodinné a povinnosti matky čtyř dětí plnila svou funkci jak v církvi, tak i v životě národa.“ (Vlček, 1995, s. 225).

Vztah k Bohu vyjadřovala paní Zdislava pomáháním bližním především zakládáním špitálů a svým zájmem o nemocné, chudé a potřebné. V tehdejší patriarchální společnosti nebyla žena nad jejím mužem. Objevují se tedy později výklady, že manželství paní Zdislavy bylo nešťastné, i když udržované dle manželského slibu, že volila humanitární činnost ve prospěch potřebných a nemocných jako únik. Tyto výklady jsou ovšem nepodložené. Nemůžeme říct, zda bylo toto manželství zcela harmonické, ale je jisté, že oba manželé museli spolu žít v určité shodě, což se jasně projevilo ve společné práci na klášteře v Jablonném. (Vlček, 1995).

Paní Zdislava však uprostřed své samaritánské služby v roce 1252 umírá. Bylo jí přibližně přes třicet let, zemřela tedy mladá. (Vlček, 1995). *„Byla útlého zdraví a vyčerpala se životními povinnostmi. ... Oplakávána všemi domácími i poddanými a zvláště dominikány, které ctily jako své otce a milovala jako své syny, když oni ji zase ctily jako matku a milovali jako svou dceru, byla pochována v kostele sv. Vavřince v Jablonném, kde její tělo podnes odpočívá.*“ (Svatoš, 1970, s. 15).

2.3 Kult svaté Zdislavy

Po smrti byla paní Zdislava ihned uctívána. Byla mocnou přímluvkyní a pomocnicí a lid na ni nikdy nezapomněl. Již od 13. století až do dnešní doby ji věřící stále uctívají jako světici. Pohřbena byla v kryptě kostela sv. Vavřince u dominikánského kláštera v Jablonném v Podještědí. (Svatoš, 1970).

Již přes sedm staletí je paní Zdislava uctívána jako "paní svatého života" a její kult obzvláště rozšířil šlechtický rod Berků z Dubé. Dali nad jejími ostatky zbudovat počátkem 18. století krásný barokní chrám zasvěcený sv. Vavřinci a blahoslavené Zdislavě na místě původního kostela. Pod hradem Lemberkem najdeme také Zdislavinu studánku. (Svatoš, 1970).

Pro řadu známých spisovatelů se Zdislava se stala předmětem významných literárních prací. Zdeněk Kalista napsal o Zdislavě v roce 1941 a 1969 vědecké studie, Jaroslav Deml "Píseň na blahoslavenou Zdislavu", Jaroslav Durych věnoval Zdislavě literární dílo "Světlo v temnotách", a také Karel Schulz, Alena Vrbová a mnoho dalších paní Zdislavu ve své tvorbě oslavují. Nejstarší literární údaje o svědectví života paní Zdislavy jsou především kronika Dalimilova a kronika Žďárská. (Němec, 2009).

I výtvarné památky připomínají tuto ženu a její skutky. Například celých 24 obrazů z první poloviny 17. století zachycuje, jak paní Zdislava zázračně uzdravuje a pomáhá nemocným a chudým, Tyto obrazy nalezneme rozvěšeny kolem jejího náhrobku v kapli kostela sv. Vavřince. V Čechách a na Moravě existuje mnoho desítek míst s výtvarnými díly, která svatou Zdislavu zvětčují a zobrazují svatá Zdislavu s jejím manželem a dětmi. Bývá také často zobrazena s kostelem v ruce jako zakladatelka klášterů nebo jak rozdává almužnu chudým. Svátek svaté Zdislavy se v českých zemích slaví 30. května. (Němec, 2009).

O blahorečení (beatifikaci) paní Zdislavy se usilovalo již dávno. Zdislavin kult potvrdil až v roce 1907 papež sv. Pius X., kdy paní Zdislavu zařadil mezi blahoslavené. O svatořečení paní Zdislavy velmi usilovali především dominikáni. P. Ambrož Svatoš, provinciál dominikánů v českých zemích, významně přispěl k pochopení jejího života a napsal historické práce zásadního významu pod názvem "Paní Zdislava" (vydána v roce 1948 kniha vyšla znovu v roce 1970). „*Materiály ke svatořečení shromažďoval dominikánský řád. Úcta je odvoditelná ze skrovných záznamů dvou pramenů z přelomu 13. a 14. století, o jejím růstu se dočítáme v době bělohorské a pobělohorské. Paní Zdislava byla „žena svátého života“ a nyní je uctívána jako patronka rodiny.*“ (Vlček, 1995, s. 225).

Papež Jan Pavel II. kanonizoval v neděli 21. května 1995 paní Zdislavu a mučedníka Jana Sarkanda při mši svaté s českými a moravskými biskupy v Olomouci v přítomnosti čtvrt milionu poutníků., *Výrok papežův zněl: Ke cti Nejsvětější Trojice, pro povznesení katolické víry a vzrůst křesťanského života, autoritou našeho Pána Ježíše Krista, svátých apoštolů*

Petra a Pavla a Naší, po dlouhém uvažování a častém vzývání Boží pomoci, po vyslechnutí mínění mnoha našich bratří z biskupského sboru, prohlašujeme s konečnou platností svátými blahoslaveného Jana Sarkandera a blahoslavenou Zdislavu s zapisujeme je do seznamu svátých. Ustanovujeme, aby spolu s ostatními svátými byli v celé církvi zbožně uctíváni. Ve jménu Otce i Syna i Ducha svátého.“ (Vlček, 1995, s. 240)

Dnes můžeme ve svaté Zdislavě vidět vzor křesťanské manželky a matky a zároveň velikou pomocnici při péči o nemocné, chudé a potřebné. Petr Piťha považuje svatou Zdislavu svým způsobem jako nejdůležitější světici našich kulturních dějin, protože na rozdíl od jiných světců nehrála žádnou významnou roli v politických dějinách země, ale stala se svatou pro svůj příkladný život jak ve své rodině, tak i ve službě druhým. (Piťha, 1999).

Kult svaté Zdislavy je i dnes stále aktuální a nemusí se nutně jednat o uctíváče z řad křesťanů. Vypovídá o tom zejména to, že lidé jeví zájem o její osobu a snaží se navázat na její odkaz nebo alespoň na něj různými způsoby upozornit. Například v Křižanově, rodišti svaté Zdislavy, místní nadšenci pořádají sbírku na stavbu památníku svaté Zdislavě. Mimo hmotné památníky, sochy, obrazy a stavby příznivci svaté Zdislavy také „vybudovali“ instituce a založili organizace, protože paní Zdislava je natolik inspirativní svým posláním, že i po staletích má stále co říct, především v oblasti rodiny a vztazích k bližním. Stejně jako sociální pedagogika se zaměřuje na celou lidskou populaci, zajímá se o nejvyšší potřeby jednotlivců (Kraus, 2008), tak i paní Zdislava věnovala svou péči širokým vrstvám obyvatelstva, tak jak bylo třeba, bez rozdílů. Proto může sociální pedagogika čerpat také z odkazu svaté Zdislavy a obohatit tak své poznatky o zkušenosti této vzácné ženy.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3 ODKAZ SVATÉ ZDISLAVY Z LEMBERKA DNEŠKU

V předchozí kapitole věnované paní Zdislavě se dovídáme, jak významnou ženou byla a že i dnešní doba může z jejích myšlenek, činů a celkového odkazu čerpat. Může být inspirací pro mnohé ženy samotné, že lze skloubit rodinný život s prací (nejen humanitárního zaměření), když naleznou ve svém muži (nebo také v příbuzných či přátelích) oporu a pochopení. Také si nelze nepovšimnout, že významné a vysoké postavení ve společnosti má velký vliv k naplnění skutků, jaké paní Zdislava konala.

„Nemůžeme ovšem mechanicky kopírovat formy jejího úsilí o svatost, žijeme v jiných podmínkách, ale zdroje její svatosti platí pro nás: víra, naděje, láska; spravedlnost, obětavost, štědrost, služba, pokání, modlitba. Nemůžeme sice založit kostel s klášterem, ale můžeme pomoci finančně nebo prací při opravě svého farního chrámu. Čím méně je kněží, tím více potřebují pomoci laiků ve farnosti. Otevřme oči a dobře se podívejme kolem sebe!“ (Svatoš, 1970, s. 19).

Jak můžeme paní Zdislavu vidět v kontextu s dnešní sociální pedagogikou? Ač paní Zdislava nebyla pedagog, může být pro současnou (nejen) sociální pedagogiku inspirativní. Sociální pedagogika se formovala na začátku 20. století v Německu a v původním pojetí byla chápána jako opatření výchovy mládeže, která je mravně narušená a páchá kriminální činnost. Dnes ale sociální pedagogiku chápeme mnohem v širším měřítku než jen jako péči o mravně narušenou mládež. (Jůzl, 2010). Tuto disciplínu lze tedy vymezit jako transdisciplinární vědní obor, zaměřený na roli prostředí ve výchově v souvislosti s celou populací a to nejen s problémovými, rizikovými a potencionálně deviantními či ohroženými a znevýhodněnými skupinami. Podle této koncepce by tak sociální pedagogika měla přispívat k vytvoření souladu mezi potřebami jedince a společnosti a vést tak k optimálnímu způsobu života dané společnosti. (Kraus, Poláčková 2001 in Jůzl, 2010). Oblast sociální pedagogiky se neustále rozšiřuje vlivem nárůstu sociálně patologických jevů a nevztahují se jen na děti a mládež, ale i na dospělé jedince, díky čemuž je tato pedagogická disciplína mnohem širší a hlubší ve svém výchovně vzdělávacím záběru. (Jůzl, 2010). Zdeněk Kalista mluví o paní Zdislavě jako o patronce naší vlasti ve smyslu ztělesnění snu o lepší budoucnosti lidstva, kdy je společnost naplněná skutečnou bratrskou láskou a vzájemnou úctou mezi lidmi, kteří jsou soucitní, nesobečtí a schopni pomoci.

(Kalista, 1991). A tento „ztělesněný sen“ může dnešní společnosti ukázat, že altruismus má své opodstatnění a smysl, a že nezáleží na tom, kdo a odkud jsme, jak velkou máme rodinu, kolik povinností a práce máme. Domnívám se, že cíle paní Zdislavy v její době jsou téměř shodné jako dnešní cíle a oblasti, kterými se sociální pedagogika zabývá.

3.1 Organizace nesoucí odkaz svaté Zdislavy

Jméno paní Zdislavy je spojeno se spoustou organizací: od zařízení sociálních služeb pro děti a mládež, pro rodiny s dětmi a pěstounské rodiny, pro seniory, pro osoby se zdravotním postižením, hospicové služby, přes školy, nemocnice a v neposlední řadě také baziliky a kostely.

V této kapitole jsem vybrala tyto organizace: Zdislava Veselí, o.p.s., která poskytuje domácí péči, Občanské sdružení Rodina sv. Zdislavy poskytující podporu a poradenství pěstounským rodinám, známá je také Nemocnice sv. Zdislavy, a.s. na Mostišťích u Velkého Meziříčí, denní stacionář Centrum Zdislava v Novém Městě na Moravě, Hospicová péče sv. Zdislavy, o.p.s., Charitní dům sv. Zdislavy - azylový dům pro matky s dětmi v Ostravě, kde jsem měla možnost vykonávat odbornou praxi při studiu na Vyšší odborné škole sociální práce v Ostravě, dále Centrum svaté Zdislavy spolupracující přímo s dominikány v Jablonném pod Ještědím a římskokatolickou farností, Domov důchodců sv. Zdislavy v Červené Vodě, Domov důchodců ChD - Zdislava, Mateřská škola Zdislava v Brně a také Základní škola svaté Zdislavy v Kopřivnici – ve stručném přehledu jsou následně představeny.

Zdislava Veselí, o.p.s.

Domácí péče Zdislava poskytuje sociální a zdravotnické služby obyvatelům Veselí nad Moravou, Strážnice, Velké nad Veličkou a přilehlých obcí převážně v jejich vlastním sociálním prostředí. Péče je poskytována od roku 1994.

Nabízí tyto sociální služby:

- Pečovatelská služba
- Osobní asistence
- Denní stacionář

Dále nabízí zdravotnické služby:

- Ošetřovatelská služba
- zapůjčení kompenzačních pomůcek

Veškeré služby zajišťují na vysoké profesionální úrovni a v rámci metodik jednotlivých služeb i přímé práce s klienty jsou uplatňovány standardy kvality. Domácí péče Zdislava se zapojením do komunitního plánování podílí na spolupráci v oblasti sociálních služeb a rozvoji otevřené občanské společnosti na regionální úrovni.

Kontakt:

Zdislava Veselí, o.p.s.

Masarykova 118, 698 01 Veselí nad Moravou

Web: <http://domacipecezdislava.w1.cz>

Občanské sdružení Rodina sv. Zdislavy

Nezisková organizace, která se zabývá komplexní podporou a pomocí pěstounským rodinám a výstavbou rodinných domků pro pěstounské rodiny.

Sdružení se věnuje především těmto činnostem:

- Poskytování služeb odborného sociálního poradenství.
- Výstavba rodinných domů pro větší pěstounské rodiny v okolí Valašska.
- Zajištění odborné péče pěstounským rodinám ve formě psychologické a sociální podpory.
- Poskytování terénní sociální služby, prostřednictvím návštěvy pracovníka v přirozeném prostředí rodin.
- Odborné doprovázení rodin s přijatými dětmi.
- Pořádání poradenských akcí.
- Zvyšování kompetence a odbornosti pěstounů v péči o dítě.
- Zajišťování setkávání pěstounů na víkendových poradenských pobytech.
- Vyhledávání rodin a fyzických osob vhodných stát se pěstouny.
- Poradenství a informování žadatelů o náhradní rodinnou péči.
- Pozitivní propagace náhradní rodinné péče pro širokou veřejnost.

Kontakt:

Občanské sdružení Rodina sv. Zdislavy

Hutisko-Solanec 395, 756 62 Hutisko-Solanec

Web: <http://www.rodina-zdislavy.cz/>

Nemocnice sv. Zdislavy, a.s.

Nemocnice svaté Zdislavy a.s. je jediné privátní lůžkové zdravotnické zařízení na Vysočině. Pacientům poskytuje všestrannou lékařskou péči.

Ambulantní péče:

- Chirurgie.
- Interní ambulance.
- Ortopedie.
- Kardiologie.
- Gastroenterologie.
- Plicní ambulance.
- Diabetologie.
- Endokrinologie.
- Cévní ambulance.
- Bariatrie a obezitologie.
- Urologie.
- Neurologie.
- Spondylochirurgie.
- Laboratoř.

Lůžková péče:

- Chirurgické oddělení.
- Ortopedické oddělení.
- Radiodiagnostika.
- LDN a rehabilitační péče.
- Jednotka intenzivní a resuscitační péče.

Speciální služby:

- Centrum robotické chirurgie Vysočina.

Kontakt:

Nemocnice sv. Zdislavy, a.s.

Mostišť 93, 594 01 Velké Meziříčí

Web: <http://www.nemocnice-mostiste.cz/>

Centrum Zdislava

Denní stacionář pro uživatele s mentálním, tělesným a kombinovaným postižením ve věku 6 – 64 let. Denní kapacita poskytovatele je 18 uživatelů.

Služby jsou poskytovány ambulantně a jsou zaměřeny na podporu samostatnosti uživatelů, nabídku aktivního a zajímavého naplnění času a na začleňování uživatelů do běžné společnosti.

Základní činnosti:

- pomoc při zvládnání běžných úkonů péče o vlastní osobu,
- pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu,
- poskytnutí stravy,
- výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti,
- zprostředkování kontaktu se společenským prostředím,
- sociálně terapeutické činnosti,
- pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů, a při obstarávání osobních záležitostí.

Fakultativní činnosti:

- svozová služba,
- rekondiční pobyt, jednodenní zájezdy,
- služby mimo pracovní dobu.

Kontakt:

Centrum Zdislava

Radnická 350, 592 31 Nové Město na Moravě

Web: <http://zdislava.nmm.cz/>

Hospicová péče sv. Zdislavy, o.p.s.

Poskytovatel zdravotních a sociálních služeb v oblasti hospicové (paliativní) péče a poradenských služeb:

- domácí péče,
- sociální odlehčovací služby,
- sociální odborné poradenství,
- hospicové poradenství,
- program dobrovolnické služby.

Sociálně zdravotnická služba, členem v Asociaci poskytovatelů hospicové paliativní péče České republiky.

Posláním je doprovázení těžce a nevléčitelně nemocných klientů a jejich rodin prostřednictvím zdravotní, sociální, psychologické a duchovní podpory. Respekt jedinečnosti člověka a zachování individuální přístupu. Zachování kvality života v co největší možné míře.

V současné době poskytuje služby v domácím prostředí klientů v Liberci, Jablonci nad Nisou a okolí do 30 km. Při nemocnicích v Liberci, Turnově a České Lípě provozuje Rodinné pokoje a nabízí služby Poradny Zdislava.

Kontakty:

Středisko Liberec

Hospicová péče sv. Zdislavy, o.p.s.

Horská 1219, 460 14 Liberec 14

Web: <http://www.hospiczdislavy.cz/>

Další střediska:

- Středisko Česká Lípa.
- Středisko Turnov.
- Středisko Jablonec nad Nisou.

Charitní dům sv. Zdislavy - azylový dům pro matky s dětmi

Charita Ostrava je církevní organizace zřízená Biskupstvím ostravsko-opavským, působící na Ostravsku v oblasti sociální a zdravotní pomoci, vychází z křesťanského chápání světa a člověka jako neopakovatelné bytosti se svou důstojností vyjádřeného v bibli např. podobenstvím o milosrdném samaritánovi.

Posláním je podporovat matky s dětmi, ženy s dětmi svěřenými do péče a těhotné ženy, které se dostaly do nepříznivé sociální situace spojené se ztrátou bydlení, v jejich soběstačnosti a zapojení do běžného života ve společnosti.

Cílem je pomocí individuálního přístupu rozvíjet potřebné schopnosti a dovednosti uživatelek služby důležité pro řešení jejich nepříznivé sociální situace.

Cílovou skupinou je:

- plnoletá matka, žena, které byly svěřeny do péče dětí, těhotná žena, věk dětí do 18 let,
- je ochotná aktivně řešit svou nepříznivou sociální situaci,
- fyzicky soběstačná,
- zdravotně způsobilá.

Kontakt:

Charitní dům sv. Zdislavy - azylový dům pro matky s dětmi

Kapitolní 14, 700 30 Ostrava-Zábřeh

Web: <http://ostrava.caritas.cz/lide-bez-domova/azylovy-dum-pro-matky-s-detmi-zdislava/>

Centrum svaté Zdislavy

Centrum svaté Zdislavy je nezisková organizace, spolupracující s římskokatolickou farností a dominikánským klášterem v Jablonném v Podještědí.

Dále provozuje:

- divadelní spolek Bří v hábitu,
- dramatický kroužek,
- taneční folklórní soubor Patašpička - tanečně folklórní soubor pro děti od tří let až do dospělosti
- pět jazykových kurzů.

Kontakt:

Centrum Svaté Zdislavy

Klášteří 33, 471 25 Jablonné v Podještědí

Web: <http://www.centrumzdislava.eu/cz/>

Domov důchodců sv. Zdislavy

Poskytuje v nepřetržitém provozu pobytové, sociální, ošetrovatelské a zdravotní služby v rozsahu individuálně stanovených potřeb pro osoby, které potřebují pravidelnou podporu jiných osob převážně při zvládnání běžných denních činností, zachování běžného způsobu života, na který byli zvyklí, a kontaktu s ostatními lidmi v blízkém okolí. Služby domova respektují individuální charakter každé osoby, podporují její důstojnost a sociální začleňování.

Cílová skupina:

- osoby se zdravotním postižením,
- senioři.

Věková struktura cílové skupiny:

- mladší senioři (65-80 let),
- starší senioři (nad 80 let).

Kontakt:

Domov důchodců sv. Zdislavy

Červená Voda 253, 561 61 Červená Voda

Web: <http://www.domov-svzdislavy.cz/>

Domov důchodců ChD - Zdislava, příspěvková organizace

Poskytuje pobytové služby sociální péče občanům, kteří dosáhli věku rozhodného pro přiznání starobního důchodu, nebo jim byl přiznán invalidní důchod, a kteří pro trvalé změny zdravotního stavu potřebují soustavnou pomoc, která jim nemůže být zajištěna jinak.

Domov důchodců ChD - Zdislava zabezpečuje:

- ubytování,
- stravování,
- poskytování ošetrovatelské a zdravotní péče,
- kulturní, společenské a zájmové aktivity i aktivity pro duchovní život obyvatel.

Zásady pro poskytování služeb:

- individuální přístup k obyvatelům,
- respektování přání a volby seniora,
- odbornost pracovníků poskytujících služby.

Spádovost:

- Třebechovice a mikroregion Třebechovicko.

Kontakt:

Domov důchodců ChD-Zdislava

Týništská 337, 503 46 Třebechovice pod Orebem

Web: <http://www.ddzdislava.cz>

Mateřská škola Zdislava

Mateřská škola je umístěna ve středu města Brna, přímo pod hradem Špilberk.

Kapacita školky je 130 dětí, děti jsou rozděleny do 6 tříd:

- Berušky,
- Veverky,
- Broučci,
- Zajíčci,
- Motýlci,
- Koťátka – logopedická třída.

Zájmové kroužky:

- Barevná angličtina,
- Hudebně pohybový kroužek,
- kroužek Dovedných rukou,
- Sportík,
- Plavání,
- Edukativně stimulační skupiny pro předškoláky,
- Logoporadna.

Školka je pro děti ve věku od 3 do 6 let.

Při odkladu povinné školní docházky i děti ve věku 7 let.

Kontakt:

MŠ Zdislava

Pellicova 4, 602 00 Brno

Web: <http://mszdislava.webnode.cz>

Základní škola svaté Zdislavy

Výuka probíhá podle vzdělávacího programu Obecná škola, který klade důraz na výchovu samostatně myslící, aktivní bytosti. K tradičním vyučovacím předmětům je pro žáky prvního stupně zařazena skupinová hra na flétnu, od třetí třídy výuka anglického jazyka. Na druhém stupni si žáci vybírají další předměty podle svého zájmu. Výuka využívá i alternativní prvky výuky např. formou projektů. Škola vede výchovu dětí k prosociálnosti. Děti jsou motivovány k účasti na aktivitách, jako je: Stonožkové hnutí, Adopce na dálku, Tříkrálová sbírka či výzdoba LDN.

Škola úzce spolupracuje s rodiči a pořádá víkendové pobyty, soutěže, Mikulášské nadílky, maškarní ples, školu v přírodě, lyžařský výcvik, pohádkový les atd.

Kontakt:

Základní škola svaté Zdislavy

Štefánikova 117, 742 21 Kopřivnice

Web: <http://www.zdislava.net/>

4 ŠKOLSKÁ ZAŘÍZENÍ A STŘEDISKA VOLNÉHO ČASU ŘÍMSKOKATOLICKÉ CÍRKVE

Už od středověku byla církev nejvýznamnějším nositelem vzdělanosti a prvními učiteli byli kněží. Podle legend byla první latinskou školou u nás škola v Budči, kde se údajně vzdělával i sv. Václav. První doložená zpráva o latinské škole v Praze u sv. Víta pochází z roku 1068, ale je možné, že tato škola existovala již dříve. Přitom první doložená světská škola byla až kolem roku 1270. Školy při kláštorech tak zůstaly na několik staletí jediným možným zdrojem vzdělání pro široké vrstvy obyvatelstva. V dobách, kdy školní docházka nebyla zdaleka povinná a školství teprve formovalo, měli nezanedbatelnou úlohu a postavení ke vzdělávání některé církevní řády, působící dodnes. (<http://skolstvi.cirkev.cz/Skoly/Z-historie-1>).

Totalitní režim po roce 1948 církevní školy zcela potlačil. Po roce 1989 se tyto školy opět obnovují a jsou otevřeny všem, bez ohledu na jejich náboženské přesvědčení. Rozhodující pro přijetí je pouze úspěšné splnění podmínek přijímacího řízení a studovat na těchto školách mohou i ti, kteří nemají žádné náboženské povědomí, ale jsou ochotni přijmout jejich duchovní rozměr. Církevní školy také umožňují svým žákům vzdělání a výchovu v duchu křesťanském. (<http://skolstvi.cirkev.cz/Skoly/Z-historie-1>).

Zřizovateli současných církevních škol a školských zařízení i středisek volného času římskokatolické církve jsou jednotlivá biskupství katolické církve, některé řády katolické církve a další církve. (<http://skolstvi.cirkev.cz/Skoly/Z-historie-1>).

V této kapitole se zaměřím na stručný přehled školských zařízení a středisek volného času římskokatolické církve, které u nás působí. Vycházím zde z informací získaných ze Sekce církevního školství, které zastřešuje všechny katolické církevní školy na území ČR mimo oblast terciárního vzdělávání.

Schrödingerův institut – středisko volného času pro Šluknovský výběžek

Institut vychází z principů americké Promise academy, kdy mají žáci pod vedením pedagoga možnost aktivně využívat svůj volný čas pro osobní rozvoj a rozpoznání vlastních vloh a předností. V pohraničí jsou obyvatelé výrazně regionálně, vzdělanostně a sociálně znevýhodnění, kdy mají mnohem horší podmínky ke vzdělávání, jsou pro ně mnohem méně dostupné kulturní aktivity, zájmové kroužky, umělecké školy, sportovní kluby, doučování či kvalitní domácí příprava. Institut je také protidrogovou prevencí. Institut umožňuje smysluplně využívat svůj volný čas a připravit se lépe pro svůj další život a je vystavěn na křesťanských principech, opírá se o rodinnou atmosféru.

Institut zabezpečuje:

- zájmovou činnost,
- rekreaci,
- tělesné aktivity,
- kulturní vyžití,
- náboženské aktivity,
- odpočinek,
- spolupráci se seniory,
- práci s Rómy,
- regeneraci,
- pomoc při studiu a samostudiu.

Adresa:

Střelecká 1800, Varnsdorf 407 47

Zřizovatel

Biskupství Litoměřické, Dómské náměstí 1, 412 88 Litoměřice

Křesťanská pedagogicko-psychologická poradna

Poradna je pro děti a mládež od 3 do 19 let a dále pro studenty VOŠ především pro žáky křesťanských škol, také pro děti z křesťanských rodin navštěvující různé typy státních a soukromých škol i pro nejširší veřejnost. Poradna poskytuje služby stejného typu jako PPP. Je ovšem specifická v přímém zapojení křesťanských výchovných zásad do poradenské praxe.

Pracovníci poradny nezjišťují náboženskou orientaci rodičů, a pokud oni sami toto téma neotevřou, pracovníci sami o něm nemluví.

Adresa:

Pernerova 8, Praha 8 186 00

Zřizovatel:

Arcibiskupství pražské, Hradčanské náměstí 16, 119 02 Praha 1

Církevní dětský domov EMANUEL - Stará Ves

Dětský domov rodinného typu s kapacitou pro 10 dětí. Církevní dětský domov se snaží přiblížit dětem co nejvíce normální život v rodině, proto zde pracují pouze kmenoví zaměstnanci.

Adresa:

Stará Ves 204, Stará Ves 751 07

Zřizovatel:

Arcibiskupství olomoucké, Wurmova 9, 771 01 Olomouc

Dětský domov blahoslavené Marie Antoníny Kratochvílové

Kapacita dětského domova je 10 dětí a nachází se v Řepištích (obec mezi Ostravou a Frýdkem – Místkem).

Děti jsou přijímány prostřednictvím Diagnostického ústavu v Bohumíně, a to na návrh soudu nebo příslušného oddělení péče o dítě okresního úřadu.

Jedná se o děti většinou emočně a výchovně deprivované, kdy jsou deprivace lehké až těžké, často s patologickým chováním i děti s epilepsií, s lehkým i středním mentálním postižením, s nejrůznějšími psychiatrickými diagnózami, postiženy autismem nebo s vážnými logopedickými vadami.

Adresa:

Lipová 222, 739 32 Vratimov 1

Zřizovatel:

Biskupství ostravsko-opavské, Kostelní 1, 728 02 Ostrava 1

Středisko volného času Pacov

Středisko je součástí Církevní mateřské školy a jeho náplní je pravidelná zájmová činnost v kroužcích včetně náboženství. Středisko uplatňuje prvky pedagogiky Montessori a Franze Ketta. Mezi rekreační činnosti patří zejména organizování letních a zimních táborů, víkendových pobytů, a to převážně na faře v Nové Cerekvi. Středisko je vhodné i pro děti se speciálními potřebami, ze socio-kulturně znevýhodněného prostředí, s poruchami chování.

Adresa:

Za Branou 870, 395 01 Pacov

Zřizovatel:

Biskupství českobudějovické, Biskupská 4, 370 21 České Budějovice

Selesiáni Dona Bosca

Zakladatel Salesiánů je Jan Bocso (1815-1888), italský kněz 19. století. Společnost svatého Františka Saleského (Salesiáni Dona Boska, SDB) je kongregace v katolické církvi. Tato kongregace se věnuje výchově mládeže a provozují celou řadu středisek pro mládež a podnikají mnoho zájmových aktivit.

Vedle salesiánů vznikla řada podobných společenství, která se také inspirovala myšlenkami Dona Boska a pracují po celém světě. Nejznámější jsou Dcery Panny Marie Pomocnice křesťanů (FMA), Salesiáni Spolupracovníci (ASC), Sdružení bývalých žáků Dona Boska, Volontarie Dona Boska (VDB) a mnoho dalších. Také občanská sdružení, která jsou zaregistrována v ČR jako například Salesiánské hnutí mládeže (SHM) nebo Salesiánské kluby mládeže (SKM) nesou odkaz Dona Bosca.

Salesiáni ve školství usilují o důkladné vlastní vzdělání, které dále zprostředkovávají od kvalifikovaného vzdělávání v rámci akreditovaných oborů přes výuku náboženství na školách, kurzy v centrech mládeže až po nabídky různým věkovým skupinám v rámci farní pastorace.

Salesiáni jsou zřizovateli Jaboku - Vyšší odborné školy sociálně pedagogické a teologické. Dále působí na Teologické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích a přednášejí na Cyrilometodějské teologické fakultě univerzity Palackého v Olomouci.

Sřediska volného času:

- Církevní středisko volného času SV. JANA BOSKA - HAVÍŘOV
- Salesiánské středisko ŠTĚPÁNA TROCHTY - dům dětí a mládeže - TEPLICE
- Salesiánské středisko mládeže - dům dětí a mládeže PLZEŇ
- Salesiánské středisko mládeže - DDM - ČESKÉ BUDĚJOVICE
- Salesiánské středisko mládeže - DDM - BRNO - Žabovřesky
- Salesiánské středisko volného času DON BOSCO - Ostrava
- Salesiánské středisko mládeže - DDM - BRNO – Líšeň

Zřizovatel:

Salesiánská provincie Praha, Kobyliské náměstí 1/1000, 182 00 Praha 8

ZÁVĚR

Bakalářská práce se zabývá otázkou, jaký odkaz dnešní době zanechala práce svaté Zdislavy z Lemberka. Nastínění úvodních kapitol, které se zabývají historickými souvislostmi Zdislaviny doby, dokresluje celkový obraz o této významné osobnosti českých dějin, kterou právem historici a příznivci nazývají „paní“. Období 13. století bylo vrcholnou dobou vlády Přemyslovců na českém trůně. Doba to byla nelehká, a přesto se vyvíjela charitativní činnost, sociální práce a také pedagogika. Vliv církve na altruismus byl značný a také paní Zdislava ovlivněna myšlenkami dominikánského řádu se chopila bliženské lásky a věnovala se dobročinnosti a péči o druhé stejně jako se starala o svou vlastní rodinu.

Současnost se z jejich skutků může stále inspirovat a učit se, že i přes vysoké postavení ve společnosti může člověk obětovat kus sebe pro druhé. Sociální pomoc státu v dřívějších dobách téměř nebyla a teprve s rozmachem křesťanství se charita rozšířila mezi široké vrstvy obyvatelstva, postupně se formovala, organizovala, až došla svým učením k podobě, jakou známe i dnes.

Sociální pedagogika sleduje potřeby jedince a společnosti a snaží se nalézt rovnováhu, aby byl dosáhnout co nejvyšší soulad. Tím může být život paní Zdislavy příkladný, protože i ona se svou prací snažila této rovnováhy dosáhnout a obětovala svůj čas a víru ve prospěch druhých a potřebných.

Odkazů svaté Zdislavy dnes nalezneme spoustu. Od různých vyobrazení pomocí uměleckých děl, přes oslavy její svátosti a uctívání její osoby až k institucím, které poskytují služby těm, kteří je potřebují. Organizace nesoucí ve svém názvu jméno svaté Zdislavy je nespočet a proto jsem vybrané stručně popsala.

Křesťanské principy ovlivňují společnost po staletí a položily základy pro fungování společnosti. Církev byla také dlouhou dobu téměř jediným poskytovatelem vzdělání, a i když dnes již primární úlohu v poskytování výchovné a vzdělávací činnosti nemá, stále je ve společnosti pevně zakotvena a v péči o děti a mládež má vedle státu i nestátních organizací neopomenutelnou roli.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Knižní zdroje:

FIALA, Zdeněk. *Přemyslovské Čechy: český stát a společnost v letech 995-1310*. Vyd. 2., dopl. Praha, 1975, 245 s.

CHARVÁT, Petr. *Zrod českého státu 568–1055*. Praha: Vyšehrad, 2007. 263 s. ISBN 978-80-7021-845-7.

JIRÁSKO, Luděk. *Církevní řády a kongregace v zemích českých*, Praha: Fénix, 1991, ISBN 80-852-4511-6.

JŮZL, Miloslav. *Základy pedagogiky*. Brno, 2010, 185 s. ISBN 978-80-87182-02-4.

KALISTA, Zdeněk. *Blahoslavená Zdislava z Lemberka: listy z dějin české gotiky*. Dopl. vyd. Praha: Zvon, 1991, 341 s., obr. příl. ISBN 8071130427.

KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008, 215 s. ISBN 978-807-3673-833.

KUTNOHORSKÁ, Jana. *Historie ošetřovatelství*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010, 206 s. ISBN 978-80-247-3224-4.

MESSINA, Rosario. *Dějiny charitativní činnosti*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2005, ISBN 80-7192-859-3.

NĚMEC, Bohumil. *Ottův slovník naučný nové doby: dodatky k velikému Ottovu slovníku naučnému*. Praha: J. Otto, 1930, 700 s.

NĚMEC, Jaroslav. *Zázraky ke kanonizaci českých světců*. 1. vyd. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2009, 62 s., [18] s. obr. příl. ISBN 978-80-7266-315-6.

PIŤHA, Petr. *Čechy a jejich svatí*. 2. upr. vyd. Praha: Comdes, 1999, 239 s. ISBN 80-902776-0-8.

POLC, Jaroslav. *Svěťice Anežka Přemyslovna*. Praha: Česká katolická charita, 1988

RYANTOVÁ, Marie, Petr **VOREL** a Robert **ANTONÍN**. *Čeští králové*. Vyd. 1. Praha: Paseka, 2008, 583 s., [8] s. barev. obr. příl. ISBN 9788071859406.

Sborník ke svatořečení paní Zdislavy z Lemberka vydáný při příležitosti symposia a výstavy ke svatořečení paní Zdislavy v roce 1995. Praha: Krystal OP, 1995, 105 s. ISBN 8085929031.

SOUKUPOVÁ, Helena. *Anežský klášter v Praze*. Praha: Vyšehrad, 2011.

SVATOŠ, Ambrož. *Paní Zdislava*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 1970. Život.

TŘEŠTÍK, Dušan. *Počátky Přemyslovců: vstup Čechů do dějin (530–935)*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997. 658 s. ISBN 80-7106-138-7.

VAŠEK, Bedřich, *Dějiny křesťanské Charity*, Olomouc 1941.

VLČEK, Emanuel. *Osudy českých patronů*. 1. vyd. Praha: Zvon, 1995, 302 s. ISBN 8071131318.

VRBOVÁ, Alena. *V erbu lvíce: kronika o paní Zdislavě*. 2. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1982, 363 s.

ZLÁMAL, Bohumil. *Příručka českých církevních dějin*. Vyd. 1. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2007, 413 s. ISBN 9788072662630.

Internetové zdroje:

Centrum Svaté Zdislavy Jablonné v Podještědí [online]. ©2008-13 [cit. 2014-04-23]. Dostupné z: <http://www.centrumzdislava.eu/cz/>

Církevní mateřská škola a středisko volného času Pacov [online]. 2013 [cit. 2014-04-23]. Dostupné z: <http://www.cms-svc-pacov.cz/>

Farnost Křižanov: Oficiální stránky římskokatolické farnosti Křižanov [online]. 2014 [cit. 2014-04-24]. Dostupné z: <http://www.farnost-krizanov.mzf.cz/>

JURACKA, Michal. *Dětský domov blahoslavené Marie Antoníny Kratochvílové* [online]. 27. 8. 2007 [cit. 2014-04-23]. Dostupné z: <http://www.ddrepiste.cz/>

KREJČÍ, Robert. *Církevní školství* [online]. 2008 - 2013 [cit. 2014-04-23]. Dostupné z: <http://skolstvi.cirkev.cz/>

Křesťanská pedagogicko-psychologická poradna [online]. [cit. 2014-04-23]. Dostupné z: <http://www.kppp.cz/>

MŠ Zdislava [online]. © 2011 [cit. 2014-04-23]. Dostupné z: <http://mszdislava.webnode.cz>

PASKER, Lukáš. *Domov důchodců sv. Zdislavy - Červená Voda* [online]. © 2003 - 2014 [cit. 2014-04-23]. Dostupné z: <http://www.domov-svzdislavy.cz/>

PILÁT, Tomáš. ARCHA. *Nemocnice Mostiště* [online]. © 2014 [cit. 2014-04-23]. Dostupné z: <http://www.nemocnice-mostiste.cz/>

PORŠ, Zbyněk. *Hospicová péče sv. Zdislavy* [online]. © 2010 [cit. 2014-04-23]. Dostupné z: <http://www.hospiczdislavy.cz/>

SAUNEO. Schrödingerův institut - Středisko volného času pro šluknovský výběžek [online]. © 2013 [cit. 2014-04-23]. Dostupné z: <http://www.sinstitut.cz/>

ŠABLATURA, Václav. *ZŠ sv. Zdislavy Kopřivnice* [online]. 12. února 2011, 19:35 [cit. 2014-04-23]. Dostupné z: <http://www.zdislava.net/>

ŠLAPÁKOVÁ, Libuše. *Domov důchodců ChD Zdislava* [online]. 10. 4. 2014 [cit. 2014-04-23]. Dostupné z: <http://www.ddzdislava.cz>

VIZUS.CZ S.R.O. *Azylový dům pro matky s dětmi - Zdislava - CHARITA OSTRAVA* [online]. © 2014 [cit. 2014-04-23]. Dostupné z: [view-source:http://ostrava.caritas.cz/lide-bez-domova/azylovy-dum-pro-matky-s-detmi-zdislava/](http://ostrava.caritas.cz/lide-bez-domova/azylovy-dum-pro-matky-s-detmi-zdislava/)

VIZUS.CZ S.R.O. Salesiáni Dona Boska: Vše pro mládež [online]. © 2014 [cit. 2014-04-23]. Dostupné z: <http://www.sdb.cz/>

WEB-RYCHLE. *Rodina svaté Zdislavy* [online]. © 2008 [cit. 2014-04-23]. Dostupné z: <http://www.rodina-zdislavy.cz/>

ZÍDEK, Karel ml. *Centrum Zdislava* [online]. © 2013 [cit. 2014-04-23]. Dostupné z: <http://zdislava.nmmn.cz/>

24DEVELOPMENT. *Domácí péče Zdislava* [online]. © 2014 [cit. 2014-04-23]. Dostupné z: <http://domacipecezdislava.w1.cz/>

SEZNAM PŘÍLOH

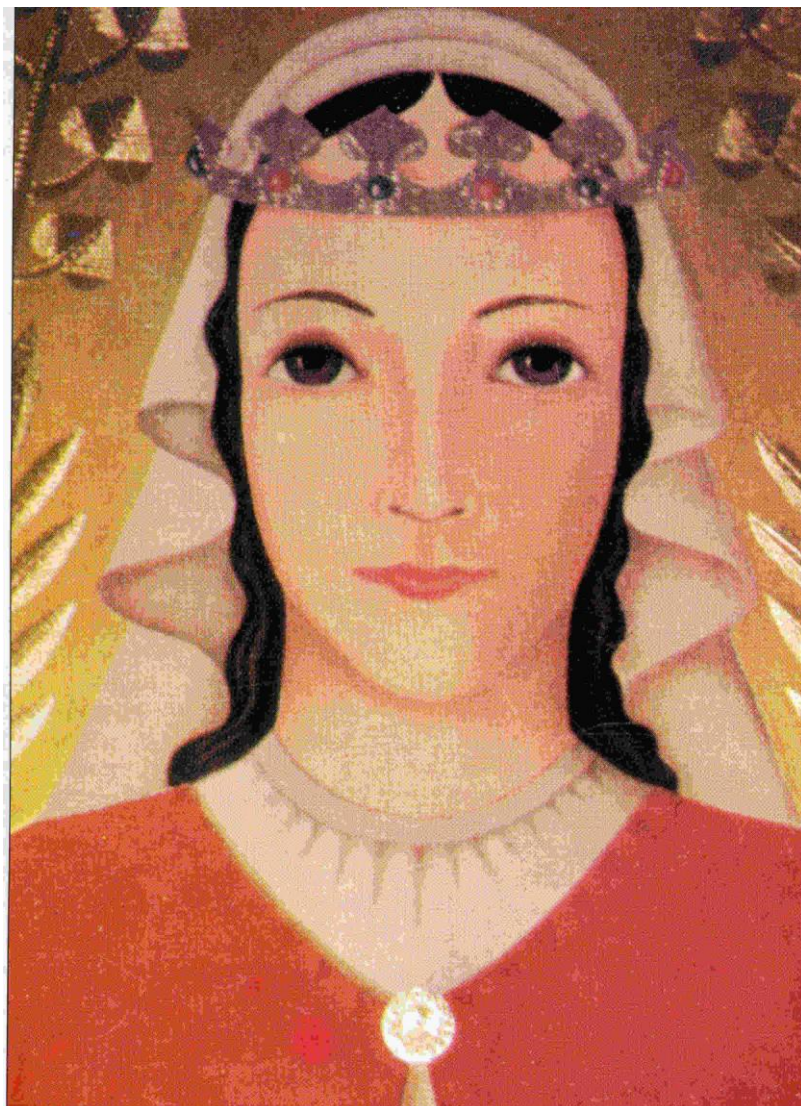
PŘÍLOHA P I: SVATÁ ZDISLAVA Z LEMBERKA

PŘÍLOHA P II: MOTLITBA KE SVATÉ ZDISLAVĚ

PŘÍLOHA P III: POUŤ KE SVATÉ ZDISLAVĚ

PŘÍLOHA P IV: PROPAGAČNÍ LETÁKY PAMÁTNÍKU SVATÉ ZDISLAVY

PŘÍLOHA P I: SVATÁ ZDISLAVA Z LEMBERKA

Obr. 1. Svatá Zdislava z Lemberka

(<http://www.farnost-krizanov.mzf.cz>)

PŘÍLOHA P II: MOTLITBA KE SVATÉ ZDISLAVĚ

Modlitba

Bože, Ty jsi naučil svatou Zdislavu kráčet
cestou dokonalosti plněním úkolů
manželského života, mateřství
a konání skutků lásky.

Dej na její přímluvu, aby křesťanské
rodiny rozkvétaly po jejím vzoru
a vydávaly tak o Tobě svědectví vírou
a životem.

Svatá Zdislavo, buď mluvčí našich
rodin u Pána a popros za naši snahu,
aby se v tvém rodišti - v Křižanově
podařilo vybudovat památník, který by
všem připomínal Tvoje mimořádné
vlastnosti, z kterých bychom si měli brát
příklad.

(<http://www.farnost-krizanov.mzf.cz>)

PŘÍLOHA P III: POUŤ KE SVATÉ ZDISLAVĚ

Obr. 2. Mše svatá na Svaté hoře

Obr. 3. Mše svatá na Svaté hoře

(<http://www.farnost-krizanov.mzf.cz>)

PŘÍLOHA P IV: PROPAGAČNÍ LETÁKY PAMÁTNÍKU SVATÉ ZDISLAVY

Obr. 4. Propagační leták Památník svaté Zdislavy, Křižanov

Nazývali ji matkou cizinců. Pomáhala nemocným i těm nejbližším. Jazykem současnosti bychom o svaté Zdislavě nejspíše hovořili jako o humanistce a sociální pracovnici. Co však odlišuje tuto světici od armády ostatních žen a matek, které podobně jako ona pomáhaly nejen svým blízkým bez ohledu na vlastní čas a sílu, ale i když bezmála mlouvala svého manžela, důvěrníka kníže Václava I. Havla z Markvartic, zakladatele Lemberka. Sv. Zdislava je zpodobněna životem manželky a matky čtyř dětí a statutá duchovního i tělesného milosrdenství. Umrli roku 1202. Zdislava byla blahobřeena v roce 1907 Piem X., roku 1995 ji v Olomouci svatořečil Jan Pavel II. Památník sv. Zdislavy bude situován do dolní části náměstí v centru Křižanova. Káma památníka z sedmohrá žuly ozdobí bronzová socha mladá Zdislavy od akademického sochaře Otmaru Olivy.

O svaté Zdislavě

Zdislava z Křižanova byla užasnou ženou. V modlitbě se setkávala s Bohem, který je láska, a jako železo ponořené do ohně přebírala jeho vlastnosti. Jen tak dokázala být dobrou manželkou a matkou svých dětí. A jen díky modlitbě se mohla stát matkou nemocných a potřeby, kteří s důvěrou vyhledávali její pomoc. Památník patronky rodin, jehož realizace se díky občerstvení místních obyvatel připravuje v místě jejího rodiště, zde do prostředí, kde si tyto skutečnosti máme nejen připomenout, ale také osvojit. Žebním stem, kteří se stanou Zdislavou do Křižanova patří, aby ji svými postoji následovali. A díky každému, kdo modlitbou nebo finančním příspěvkem přispěje ke zdárnému dokončení jejího památníka.

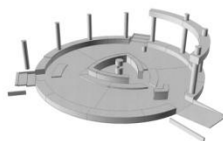
Mons. ThLic. Vojtěch Cikrle
biskup brněnský

Podoba památníku sv. Zdislavy:

Památník z sedmohrá žuly má průměr 12 m a celkovou výšku nad zastavěným terénem 5,3 m. Dvanáct sloupů rozdělených vstupů na tři skupiny nese architrévy s textem o sv. Zdislavě. Vnitřní prostor památníka s obvodovým lemem k sezení je opatřen vodním prvkem - kašnou tvaru sfríského trojúhelníku s mírně nadřezanými bronzovou sochou mladá Zdislavy a jejími atributy.

Bronzová socha Zdislavy - akad. sochař Otmar Oliva
Projekt - Ing. arch. František Zajíček
Model a kamenné prvky - Petr Novák

Celkové náklady - 5 milionů Kč

Současný stav příprav:

17. 04. 2013 požádal papež František ve Vatikánu zakládati kámen památníka za přítomnosti pontifika a dvou kněží z Křižanova a okolí.

Je zhotoven plastický model památníka v měřítku 1:20.

Na základě vydaného stavebního povolení budou na jaře 2014 zahájeny stavební práce, kamenná výrobka žulových prvků památníka a sochařské práce na bronzové figurální plastice sv. Zdislavy a jejích atributů.

Finanční stav darů k 31. 12. 2013 je 2 837 091 Kč (cca 1/2 nákladů).

Akci podporují:

Mons. Dominik kardinal Duka, OP, arcibiskup pražský
Biskup Mons. ThLic. Vojtěch Cikrle
Převor Brněnského kláštera Prokop Stuzarek OSB
Česká dominikánská provincie
a mnoho dalších kněží

Krajský úřad Vysočina
Katolický úřadník
Rádio Proglas
Nadace ČEZ
a další...

Záštiti přezvali i čtlní představitelé politického života

Jíme město s 1800 obyvateli. Bez pomoci ctitele sv. Zdislavy z celé republiky akci sami nezvládneme.

Číslo zpl. úřtu Farnost úřadu Křižanov:
"Zdislava":600-264816139/0800

Podnikatelé si mohou dle směrnic odpočítat daň z danového základu. Potvrzení na vyžádání posle:
Nila Vodičková, tel.: 721 810 483

Kontakt:
www.farnost-krizanov.mzf.cz
www.biskuppetri.cz

Pán Báb Vám odpustí!

Nila Vodičková
P. Mgr. Tomáš Holcner

Obr. 4. Propagační leták Památník svaté Zdislavy, Křižanov

(<http://www.farnost-krizanov.mzf.cz>)